

ADAYLIK ÇAKIŞMASI

(ADAY ADAYININ BAŞKA BİR SİYASİ PARTİDEN ADAY GÖSTERİLMESİ)

DOÇ. DR. FARUK BİLİR*

GİRİŞ

Seçme hakkı, ancak birden çok aday ya da liste arasından tercih yapılabilmesi ölçüsünde gerçekleşir. Bu nedenle aday olma özgürlüğü, serbest seçimlerin¹ ön şartı ve kurucu ögesi niteliğindedir. Adaylık bir siyasi parti aracılığıyla gerçekleşeceği gibi, bağımsız adaylık şeklinde de gerçekleşebilir. Tercih ya da seçim özgürlüğü, oyun amacının doğal uzantısıdır. Dolayısıyla bu özgürlük seçilme hakkının güvence altına alınmasını gerekli kılmaktadır. Seçmen, tercih özgürlüğünü en az iki aday ya da liste arasında yapabilmelidir.² Bağımsız adaylık, aday olmak isteyen kişilerin kendi istekleri ile gerçekleşmektedir. Bağımsız adaylıkta kişi âdeta bir siyasi girişimci rolü oynamaktadır. Kendi adaylığını kendi ileri sürmekte ve seçilebilmek için, kendi çaba ve kaynaklarını kullanmaktadır.³ Siyasi parti adaylığı, parti tarafından hukuk kurallarına uygun olarak yapılan öneri sonucu kazanılan adaylıktır. Temelini kişinin değil partinin önerisinde bulan bu adaylığın kazanılması çok aşamalı bir süreçten geçmeyi gerektirmektedir. Bunu, parti adaylığı olmak isteyenlerin bu konudaki isteklerini partiye bildirmesi, bu kişiler arasından parti adaylığı olarak önerileceklerin belirlenmesi ve bunlarında yetkili makamlara bildirmesi olarak sıralayabiliriz.⁴

* SÜ Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi.

1. Aynı Zamanda Başka Bir Siyasi Partiden Adaylık

“Aday bildirme” kavramı, seçim makamlarının bir kişiyi seçimle belirlenen bir devlet makamı için elverişli bir aday olduğunu ve bu kişinin ismini bu makam için oy pusulasına yazmalarını sağlayan kanuni bir sürece işaret eder. Öte yandan, “aday belirleme” kavramı, çoğunlukla, bir siyasi partinin, oy pusulasında düzenlenmiş, seçimle belirlenen makama kimi uygun gördüğüne ve destekleyeceğine karar verdiği, kanuna bağlı olmayan süreç anlamına gelir. Başka bir ifadeyle aday belirleme, genel seçimlerde ve seçim kampanyalarında seçilmeleri için kimin önerileceğinin belirlendiği, temelde kanun ötesi bir süreçtir. Belirtmek gerekir ki, her ne kadar, aday belirleme, çoğunlukla, kanuna bağlı olmayan bir süreç olsa da aday belirleme yöntemlerine, kanuni açıdan düzenlemeler getirilebilir.⁵

Günümüz demokrasilerinde adaylık çok büyük ölçüde siyasi parti olgusu çerçevesinde işlev kazanmaktadır. Dolayısıyla, adaylık özgürlüğü, parti özgürlüklerini de kapsamına almaktadır. Belirtmek gerekir ki, aday olma özgürlüğü de belirli

Her ne kadar, aday belirleme, çoğunlukla, kanuna bağlı olmayan bir süreç olsa da aday belirleme yöntemlerine, kanuni açıdan düzenlemeler getirilebilir.

kurallar çerçevesinde gerçekleşmekte ve bu konuda belirli sınırlamalar söz konusudur. Seçim hukukunda genel kural bir seçimde, bir kişinin, bir seçim çevresinden ya bağımsız olarak ya da bir siyasi partiden aday olmasıdır. Bağımsız ve partili adaylar seçim sürecinin başında tercihlerini ortaya koymalı ve bu tercihlerine uygun olarak adaylık başvurularını “tek seçim çevresi-tek siyasi parti” kuralına göre yapmalıdır. İlk olarak, aday olma özgürlüğü sadece tek seçim çevresinde kullanılabilir. Bir kişi birden fazla seçim çevresinden aday olamaz. İkinci olarak bir kişi genel veya mahallî seçimlerde sadece bir siyasi partiden aday olabilir. Aynı şekilde bir kişi hem bağımsız hem de bir siyasi partiden aday

olmaz. Bu kuralların aksine bir davranış, diğer vatandaşların seçilme hakkına tecavüz niteliğinde kabul edilebilecektir.”⁶ GÖNENÇ’e göre, uygulamada farklı biçimlerde adaylık çakışmaları karşımıza çıkmakta, ancak esas olarak üç durum uyumsuzluk konusu olmaktadır: (1) Bir vatandaşın iki ayrı parti listesinde aday gösterilmesi, (2) Bağımsız adaylık başvurusunda bulunan bir vatandaşın aynı zamanda bir siyasi parti listesinden aday gösterilmesi, (3) Bir vatandaşın bir siyasi partiden ön seçime ve merkez adaylığı yoklamasına katılıp, sonucun ilanından sonra başka bir siyasi partiden aday gösterilmesi. YSK tüm bu durumlarda her iki adaylığın da iptaline karar vermektedir.⁷

Milletvekili Seçimi Kanunu’nun 16. maddesinin 3. fıkrasına göre: “Bir kimse aynı zamanda değişik siyasi partiden veya aynı partiden aynı seçim için birden fazla seçim çevresinden aday olamaz, aday gösterilemez ve seçilemez.” Aynı maddenin

4. fıkrasına göre, “Bağımsız adaylar da aynı seçim için birden fazla seçim çevresinde aday olamaz ve seçilemez.” Milletvekili Seçim Kanunu’nda yasaklanan husus aynı zamanda birden fazla partiden aday olma ve aynı seçim için birden fazla seçim çevresinden aday olma durumlarıdır. Yani adaylık başvurularının “tek seçim çevresi-tek siyasi parti” kuralına göre yapılmasıdır.

Siyasi Partiler Kanunu’nun 40. maddesine göre, “Siyasi partiler, Anayasa ve kanunlarda belirtilen şartlara aykırı olmamak kaydıyla adaylarda daha başka ne gibi şartlar bulunması gerektiğini tüzüklerinde gösterebilirler. Bir kimse, aynı zamanda, ön seçimlerde ve merkez adaylığında değişik siyasal partilerden veya aynı partiden, aynı seçim için birden fazla seçim çevresinden ön seçime katılamaz. Bir kimse, bir partiden önseçim veya merkez adaylığı yoklamasına katıldıktan sonra başka bir partiden merkez adayı gösterilemez ve partisinden istifa etmedikçe bağımsız aday olamaz. Mahallî teşkilatın yönetim kurulu başkan ve üyelerinden, görev yaptıkları yerden aday aday olmak isteyenlerin görevlerinden istifa etmelerine ilişkin usul ve esaslar siyasi partilerin tüzüklerinde belirlenir. Bu hükümlere aykırı hareket edenlerin adaylığı Yüksek Seçim Kurulu tarafından iptal edilir. Siyasi partilerin genel başkanlığı partilerinin, aday adayları listelerini ve seçim çevrelerini ön seçimin yapılacağı tarihten en az yirmi gün önce saat on yediye kadar Yüksek Seçim Kuruluna ve ilgili il ve ilçe seçim kurullarına bildirir. Kurullarca ilgiliye bir alındı belgesi verilir. Bu bildirimden sonra adaylıktan çekilmek ön seçime kadar dikkate alınmaz. Ancak, bu gibiler aday seçilmişlerse çekilmeleri hüküm ifade eder. Ölüm hâlinde de aynı hüküm uygulanır.”

Siyasi Partiler Kanunu’nun 40. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan, “Bir kimse, bir partiden ön seçim veya merkez adaylığı yoklamasına katıldıktan sonra başka bir partiden merkez adayı gösterilemez ve partisinden istifa etmedikçe bağımsız aday olamaz.” hükmünü seçim kurullarının gözetim ve denetiminde altında yapılan ön seçim ve aday yoklaması yöntemleri için anlamak gerekir.

Siyasi Partiler Kanunu’nun 37. maddesine göre, “Siyasi partiler, milletvekili genel veya ara seçimlerinde, adaylık için müracaat eden ve adaylığı uygun bulunanlar arasından, adayların tespitini, serbest, eşit, gizli oy ve açık tasnif esasları çerçevesinde, tüzüklerinde belirleyecekleri usul ve esaslardan biri veya birkaçı ile yapabilirler. Siyasi partiler, ön seçim ya da aday yoklaması yaptıkları seçim çevrelerinde, toplam

Milletvekili Seçimi Kanunu’nun 16. maddesinin 3. fıkrasına göre: “Bir kimse aynı zamanda değişik siyasi partiden veya aynı partiden aynı seçim için birden fazla seçim çevresinden aday olamaz, aday gösterilemez ve seçilemez.”

olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının % 5'ini aşmamak üzere, ilini, seçim çevresini, aday listesindeki sırasını, ön seçim veya aday yoklaması tarihinden en az on gün önce Yüksek Seçim Kuruluna bildirmek koşuluyla merkez aday gösterilebilirler. Ön seçim ya da aday yoklaması yapılmayan yerlerde, siyasi partilerin merkez yoklaması veya diğer usullerden biri veya birkaçı ile aday belirleme yetkileri saklıdır. Partilerin tüzüklerinde gösterilen merkez yoklaması dışındaki parti, aday seçimleri seçim kurullarının yönetim ve denetimi altında yapılır. Partilerin tüzüklerinde herhangi bir seçim çevresinde bütün üyelerin iştiraki ile yapacakları ön seçimde bu Kanun'un ön seçimlerle ilgili hükümleri uygulanır. Aday tespitinin yapılacağı gün, Yüksek Seçim Kurulu tarafından genel seçimlerden en az yetmiş beş gün önceki bir tarih olarak belirlenip ilan edilir. Seçime katılacak bütün siyasi partilerin tüzüklerindeki usullere göre il ve ilçelerde yapacakları aday tespitleri bütün yurttaki aynı günde yapılır. Genel seçimler için kabul edilen seçim çevresi, aday tespiti için de esas alınır". Böylece yeni Kanun, aday belirlemeyi parti içi bir işlem, siyasi partilerin bir iç sorunu kabul etmiş ve ön seçim zorunluluğunu kaldırmıştır. Yeni sisteme göre, siyasi partiler adaylarını belirlemede ön seçim yöntemini kullanabilecekleri gibi, bir başka yöntemi, örneğin "merkez yoklaması" yöntemini de uygulayabilirler. Eğer parti tüzükleri bütün parti üyelerinin katılacakları bir ön seçim yöntemini benimsedikleri takdirde bu ön seçimlerin, Siyasi Partiler Kanunu'nda yer alan hükümlere göre yapılacağını belirtmektedir. Ön seçim Siyasi Partiler Kanunu'nun 39-51. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Siyasi Partiler Kanunu'ndaki

Türkiye'de Siyasi Partiler Kanunu çerçevesinde, siyasi parti adaylığı konusunda, ön seçim yöntemi, aday yoklaması ve merkez yoklaması olmak üzere aday belirleme yöntemlerinden birinin ya da birkaçının birlikte uygulanabileceğini söylemek mümkündür.

ön seçimlerle ilgili hükümlerden anlaşılacağı gibi, ön seçim bir seçim çevresinde partiye kayıtlı üyelerin tamamının katıldığı ve milletvekili adaylarının belirlenmesi amacıyla yapılan seçimdir.

Türkiye'de Siyasi Partiler Kanunu çerçevesinde, siyasi parti adaylığı konusunda, ön seçim yöntemi, aday yoklaması ve merkez yoklaması olmak üzere aday belirleme yöntemlerinden birinin ya da birkaçının birlikte uygulanabileceğini söylemek mümkündür. Başka bir ifadeyle, yürürlükteki mevzuata göre, adayların belirlenmesinde ön seçim yasak değildir; ama partileri ön seçime yönelten hiçbir zorlayıcılık da yoktur. Partilerin adayların belirlenmesinde, ön seçim yöntemini kullanmaları hâlinde, Siyasi Partiler Kanunu'nun ön seçime ilişkin kurallarının uygulanması zorunludur.

Siyasi Partiler Kanunu'nun 37. maddesinde adayların belirlenmesinde genel kriterler belirlenmiştir. Buna göre siyasi partiler yöntemleri seçmekte serbesttir. Ancak, ilk olarak bu yöntem; serbest, eşit, gizli oy ve açık tasnif esasları çerçevesinde gerçekleştirilecektir. İkinci olarak da bütün parti üyelerinin katılacakları bir ön seçim yöntemini benimsedikleri takdirde bu ön seçimlerin, Siyasi Partiler Kanunu'nda yer alan hükümlere göre yapılacaktır. İkinci konuyla ilgili bir sorun olmamakla birlikte birinci konu birtakım sorunlara neden olabilecektir. Bazı aday belirleme yöntemlerinin serbest, eşit, gizli oy ve açık tasnif esasları çerçevesinde gerçekleştirilebilmesine imkân yoktur. Örneğin, Türkiye'de yapıldığı gibi bir parti, merkez yoklamasını ve parti merkezi tarafından aday belirleme yöntemini benimsediği takdirde bu esasların bu tür yöntemlerde uygulanması mahiyeti itibarıyla zordur. Çünkü merkez yoklaması yöntemi, adayların partinin merkez organları tarafından belirlenmesidir. Merkez yoklaması yönteminde aday ve liste sıralamaları, aday adaylarının seçim çevrelerine göre doğrudan parti merkez yönetimince belirlenmektedir. Aday yoklaması veya teşkilat yoklaması ise, adayların parti örgütleri tarafından belirlenmesi demektir. Dolayısıyla, bu maddedeki "serbest, eşit, gizli oy ve açık tasnif esasları çerçevesinde" hükmünü ön seçim ve aday yoklamasını kapsar şekilde anlamak gerekmektedir. Nitekim Siyasi Partiler Kanunu'nun 37. maddesinin ikinci fıkrasındaki "Partilerin tüzüklerinde belirtilen merkez yoklaması dışındaki parti aday seçimleri seçim kurullarının yönetim ve denetimi altında yapılır." hükmü de merkez yoklamasının bu yöntemler dışında istisna bir yöntem olarak kabul edildiğini göstermektedir. Ayrıca, ön seçim ve teşkilat yoklaması merkez yoklamasına göre, sınırlı da olsa seçim niteliği taşıdığından, bu aday belirleme yöntemlerinin seçimlere ilişkin genel ilkelere uygun olarak yapılması gerekir. Yine bu yöntemlerin seçim kurullarının gözetim ve denetimi altında yapılması gerekir.⁸ Aslında Siyasi Partiler Kanunu'nun aday belirleme ile ilgili hükümleri ön seçim yöntemi esas alınarak hazırlanmıştır. 1986 tarihinde Siyasi Partiler Kanunu'nun 37. maddesi değiştirilerek ön seçim yapma zorunluluğu kaldırılmıştır. Dolayısıyla mevcut düzenlemede Kanun'un ilk şeklinde ön seçimin esas alınmasının da etkisi söz konusudur.

Siyasi Partiler Kanunu'nun 37-40. maddelerini ve Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 16. maddelerini birlikte değerlendirdiğimizde, yasaklanan durumun seçim kurullarının gözetim ve denetimi altında yapılan ön seçim ve teşkilat yoklamasına katılan aday adaylarının başka bir partiden aday gösterilemeyeceğidir. Bu hükmü bütün yöntemler için geçerli saymak mümkün değildir. Bu durum kanunun

İstisnai hükümlerin bir özgürlüğün sınırlandırılması şeklinde yorumlanması mümkün değildir.

ruhuna da aykırıdır. Çünkü yukarıda belirttiğimiz gibi, merkez yoklaması istisna bir yöntem olarak kabul edilmiştir. İstisnai hükümlerin bir özgürlüğün sınırlandırılmasında genişletici bir şekilde yorumlanması mümkün değildir. Bilindiği gibi, istisnai hükümlerin dar yoruma tabi tutulması hukukta genel bir yorum ilkesidir. Siyasi Partiler Kanunu anlamında bulunmayan daha doğrusu seçim kurullarının gözetim ve denetiminde yapılmayan aday yoklamalarının aday olma özgürlüğünü kısıtlaması da düşünülemez.

Burada yasaklanan durum bir partiden aday adaylığı müracaatı yapmış ve o partinin seçim kurulları gözetiminde yapılan ön seçim ve teşkilat yoklamasına katılmış olmalarıdır. Yüksek Seçim Kuruluna göre de bir siyasi partiden aday yoklaması için başvuran kimsenin, sonuç kendisine tebliğ veya usulünce ilan edilmişse, bu tarihlerden, bunlar yoksa, yoklama sonucunun ilgili seçim kuruluna verildiği tarihten önce adaylık başvurusunu geri alması hâlinde başka bir partiden merkez adayı gösterilmelerinde 40/3 maddeye aykırılık yoktur.⁹

Ayrıca, aday listeleri kesinleşmeden, bir partiden aday adayı olan bir kişinin aday adaylığını çekerek başka bir partiden aday olmasında ne sakınca olabilir? Bir belediye başkanının ya da bir milletvekilinin partisinden istifa ederek başka bir partiye geçmesinde herhangi hukuki engel yoktur.¹⁰ Bu durumu adaylık aşamasında yasaklamak düşünülemez.

Merkez yoklaması, genellikle parti liderinin yetkisindedir. Parti divanı ve partilerin üst kurulları, parti liderinin belirlediği kişileri genelde kabul etmektedirler. Adayların parti liderleri ya da yöneticileri tarafından belirlenmesi, parti üye ve seçmenlerin isteklerine tam olarak yansıtmadığı için genelde demokratik bir yöntem olarak kabul edilmemektedir. Ayrıca, adayların siyasi parti genel başkanları tarafından belirlenmesi, liderler hâkimiyetine de yol açmaktadır. Yine bu yöntemde, seçimler, liderlerin ya da yöneticilerin teklif ettiği adayların seçmenlerce onaylanmasından başka bir anlam taşımamaktadır. Adayların kapalı kapılar arkasında partinin merkez yönetim organlarıncı belirlenmesi parti içi demokrasiye de aykırıdır. Bu uygulama partilerin merkez hiyerarşilerinin egemenliğine yol açmaktadır. Partinin yönetimini elinde tutan merkez organlarına adayların belirlenmesi konusunda önemli yetkiler vermek ve seçimlerde seçmeni bu organların seçtiği adaylara oy vermeye mecbur etmek, parti içi demokrasi ile bağdaşmaz. Dolayısıyla demokratik olmayan bir yöntemin demokratik sürece katılımı ve aday olma özgürlüğünü engellemesi düşünülemez.

Sonuç olarak;

1. Seçim hukukunda tek bir partiden ve tek bir seçim çevresinden aday olmak esastır.

2. Partilerin tüzüklerinde gösterilen merkez yoklaması dışındaki parti aday seçimleri seçim kurullarının yönetim ve denetimi altında yapılır.

3. Siyasi Partiler Kanunu'nun 40. maddesiyle yasaklanan durum seçim kurullarının gözetim ve denetimi altında yapılan ön seçim ve teşkilat yoklamasına katılan aday adaylarının başka bir partiden aday gösterilemeyeceğidir.

4. Siyasi Partiler Kanunu'nun 37. maddesindeki "serbest, eşit, gizli oy ve açık tasnif esasları çerçevesinde" hükmünü ön seçim ve aday yoklamasını kapsar şekilde anlamak gerekmektedir.

5. Siyasi Partiler Kanunu'nda merkez yoklaması istisna bir yöntem olarak kabul edilmiştir. İstisnai hükümlerin bir özgürlüğün sınırlandırılmasında genişletici bir şekilde yorumlanması mümkün değildir.

2. Yüksek Seçim Kuruluna Göre Aynı Zamanda Başka Bir Siyasi Partiden Adaylık

Yüksek Seçim Kuruluna göre, bir siyasi partiden aday yoklaması için başvuran kimsenin, sonuç kendisine tebliğ veya usulünce ilan edilmişse, bu tarihlerden, bunlar yoksa, yoklama sonucunun ilgili seçim kuruluna verildiği tarihten önce adaylık başvurusunu geri alması hâlinde başka bir partiden merkez aday gösterilmelerinde 40/3 maddeye aykırılık yoktur.¹¹

Yüksek Seçim Kurulu bir kararında, bir partiden aday yoklaması için başvuran bir kimsenin adaylık başvurusunu geri alması hâlinde 40/3. maddeye aykırılık oluşmayacağına karar vermiştir. Ancak bunun için aday yoklaması için başvuran bir kimsenin, sonuç kendisine tebliğ edilmeden veya usulünce ilan edilmeden, bunlar yoksa da yoklama sonucunun ilgili seçim kuruluna verilmeden önce adaylık başvurusunu geri alması gerekmektedir.¹² Yüksek Seçim Kuruluna göre, "Yoklama sonucu aday adayına tebliğ veya usulünce ilan edilmemişse aday listelerinin Seçim Kuruluna verilmesinden önce ilgili parti aday, aday adaylığından ayrıldığı takdirde, aday belirleme tarihinden önce partisinden vaki aday adaylığından vazgeçmiş sayılır ve dolayısıyla ilgili partinin merkez adaylığı yoklamasına katıldığından söz edilemez. Anılan ilke kararlarında da bir siyasi partiden aday yoklaması için başvuran bir kimse, sonuç kendisine tebliği veya usulünce ilan edilmişse, bu tarihlerden bunlar yoksa yoklama sonucunun ilgili seçim kuruluna verildiği tarihten önce adaylık başvurusunu geri alması hâlinde başka bir partiden merkez aday gösterebilir."¹³

Yüksek Seçim Kuruluna göre, belediye başkan adayının süresinde merkez yoklamasına katıldığı partiden istifa etmesi ve ilgili partinin merkez yoklaması sonucunu adaya tebliğ etmediğinden, diğer partiden adaylığı geçerlidir.¹⁴

Yüksek Seçim Kurulu bir başka olayda şu kararı vermiştir: Aday listelerinin Yüksek Seçim Kuruluna verilmesinden önce aday adaylığından ayrıldığı anlaşılan kişi aday belirleme tarihinden önce ilgili siyasi partiye vaki aday adaylığı iradesinden vazgeçmiş sayılır ve dolayısıyla bu kişinin parti merkez adaylığı yoklamasına katıldığından söz edilemez.¹⁵

Yüksek Seçim Kurulu kararlarında şu hususların altını çizmektedir:

1. Bir siyasi partiden aday yoklaması için başvuran biri, tebliğ ve ilan tarihinden veya sonucun ilgili seçim kuruluyla verildiği tarihten önce adaylık başvurusunu geri alması hâlinde başka bir partiden merkez aday gösterilebilir.

2. Yoklama sonucu aday adayına tebliğ veya usulünce ilan edilmemişse aday listelerinin Seçim Kuruluna verilmesinden önce ilgili parti adayı, aday adaylığından ayrıldığı takdirde, aday belirleme tarihinden önce partisinden vaki aday adaylığından vazgeçmiş sayılır ve dolayısıyla ilgili partinin merkez adaylığı yoklamasına katıldığından söz edilemez.

3. Belediye başkan adayının süresinde merkez yoklamasına katıldığı partiden istifa etmesi ve ilgili partinin merkez yoklaması sonucunu adaya tebliğ etmediğinden, diğer partiden adaylığı geçerlidir.

4. Bir siyasi partiden aday yoklaması için başvuran kimsenin, sonuç kendisine tebliğ veya usulünce ilan edilmişse, bu tarihlerden, bunlar yoksa, yoklama sonucunun ilgili seçim kuruluna verildiği tarihten önce adaylık başvurusunu geri alması hâlinde başka bir partiden merkez adayı gösterilebilir.

Seçim hukukunda tek bir partiden ve tek bir seçim çevresinden aday olmak esastır. Partilerin tüzüklerinde gösterilen merkez yoklaması dışındaki parti aday seçimleri seçim kurullarının yönetim ve denetimi altında yapılır.

SONUÇ

Seçim hukukunda tek bir partiden ve tek bir seçim çevresinden aday olmak esastır. Partilerin tüzüklerinde gösterilen merkez yoklaması dışındaki parti aday seçimleri seçim kurullarının yönetim ve denetimi altında yapılır. Siyasi Partiler Kanunu'nda yasaklanan durum seçim kurullarının gözetim ve denetimi altında yapılan ön seçim ve teşkilat yoklamasına katılan aday adaylarının başka bir partiden aday gösterilemeyeceğidir. Bir siyasi partiden aday yoklaması için başvuran kimsenin, sonuç kendisine tebliğ veya usulünce ilan edilmişse, bu tarihlerden, bunlar yoksa, yoklama sonucunun ilgili seçim kuruluna verildiği tarihten önce adaylık başvurusunu geri alması hâlinde başka bir partiden merkez adayı gösterilmelerinde kanuna aykırılık yoktur.

¹ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Ek 1. Protokol'ün 3. maddesinde, "Sözleşmeci Taraf Devletler yasama organının seçimi için, halkın kendi düşüncelerini serbestçe ifade etmesinin güvence altına alındığı koşullarda, makul aralıklarla ve gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler." denilmektedir. Seçimlerin serbest olması için, halkın kendi düşüncelerini serbestçe ifade etmesinin güvence altına alındığı şartlarda" gerçekleştirilmesi gerekir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre serbest seçim, seçmenin belli bir yönde oy kullanmak zorunda bırakılmamasıdır, AİHM, Mathieu- Mohin and Clerfayt- Belçika Davası, 02.03.1987 (A. No. 113), 02.03.1987, pr. 54;

KOÇAK, Mustafa, "Seçim Sistemleri ve Demokrasi Karşılaştırmalı Analiz: İHAM ve AB Ölçütleri, **Anayasa Yargısı** 23, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2006, s. 127.

² KABOĞLU, İbrahim Ö.(2002) , **Özgürlükler Hukuku**, Ankara: İmge Kitabevi, s. 425 - 426; İZGİ, Ömer GÖREN, Zafer, **Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının Yorumu**, C. I, TBMM Yayını, s. 694.

³ KALAYCIOĞLU, Ersin(1984), **Çağdaş Siyasal Bilim Teori Olgu ve Süreçler**, İstanbul: Beta Yayınları, s. 365.

⁴ ARASLI, Oya (1972), **Adaylık Kavramı ve Türkiye'de Milletvekilliği Adaylığı**, Ankara: AÜ Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 55.

⁵ RANNEY, Austin, "Candidate Selection", (ed. David BUTLER- Howard R. PENNIMAN-Austin RANNEY) *Democracy at The Polls*, Washington, D. C.: American Enterprise Institute, 1981, s. 75; GJERDE, Camilla, "Presidential Recruitment Selection of Presidential Candidates in Africa Asia, and Latin America" http://prio.no/page/Publication_details/Staff_alpha_ALL/9429/47902.html. (12.11.2006), s. 3; "Candidate Selection Within Political Parties", [http://aceproject.org/ace/en/topics/pc/pcb/pcb02/pcb02a/default.\(02.10.2006\)](http://aceproject.org/ace/en/topics/pc/pcb/pcb02/pcb02a/default.(02.10.2006)); BOGDANOR, (A- K), s. 19.

⁶ GÖNENÇ, Levent (2008), **Türkiye'de Seçim Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları**, Ankara: Adalet Basım Yayın, s. 249.

⁷ GÖNENÇ, s. 249.

⁸ GÖNENÇ, s. 251.

⁹ YSK, Karar Nu.: 2004/459.

¹⁰ Milletlin temsilî ilkesine göre, partisinden istifa eden ve başka bir partiye geçen milletvekilinin milletvekilliğinin bundan etkilenmemesi gerekir. 1982 Anayasa'sı 1995 değişikliğinden önce, partisinden istifa ederek başka bir partiye geçen milletvekilinin milletvekilliğinin düşürülebileceğini kabul ediyordu. 1982 Anayasa'sında, 1995 yılında 84. maddede yapılan değişiklikle bu çelişki ortadan kaldırılmıştır. Bu değişikliğe göre, artık milletvekilleri serbestçe parti değiştirebilirler. Konuyla ilgili 84. maddenin gerekçesinde şu görüşlere yer verilmiştir: "Ayrıca 1961 Anayasa'sının 1980 yıllarından önceki uygulamaların topluca bir partiden istifa ederek bir başka partiye ve bu suretle iktidar değişikliklerine neden olma göz önünde bulundurularak bu gibi dalgalanmaların önlenmesi için partisinden istifa eden milletvekillerinin üyeliklerini bağımsız olarak sürdürebilecekleri esasî getirilmiştir." Ayrıca bu maddenin gerekçesinde bu hükmün doğuracağı sonuçlarda belirtilmiştir. Buna göre: "Partisinden istifa eden milletvekili bir sonraki seçimde herhangi bir partinin genel merkez organlarıncı aday da gösterilemeyecektir. Ayrıca partisinden istifa eden milletvekilinin bir başka partiye girmesi veya Bakanlar Kurulunda görev alması hâlleri üyeliğın sona ermesi nedenlerinden biri olarak kabul edilmiştir."

¹¹ YSK, Karar Nu.: 2004/459.

¹² YSK Kararı: 2004/509.

¹³ YSK Karar Nu.: 2004/334.

¹⁴ YSK Karar Nu.: 2004/472.

¹⁵ YSK Karar Nu.: 1995/477-478-481.